

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2022, sp. zn. 31 Cdo 2376/2021, ECLI:CZ:NS:2022:31.CDO.2376.2021.1

Číslo: 86/2022

Právní věta:

Zavázat poskytovatele zdravotní péče k povinnosti hradit újmu na zdraví pacienta pouze na základě tzv. teorie ztráty šance, tj. bez dostatečně zřejmé příčinné souvislosti mezi jeho jednáním (či opomenutím) a škodlivým následkem, je v rozporu s ústavním pravidlem, že nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Porušení povinnosti poskytovatele postupovat tzv. *lege artis* (§ 420 obč. zák.) může být zásahem do osobnostních práv pacienta odčinitelným nikoliv náhradou dílčích nároků vyjmenovaných v § 444 až 449 obč. zák., nýbrž přiměřeným zadostiučiněním podle § 13 obč. zák. bez ohledu na to, zda ve výsledku došlo k újmě na zdraví. Tento nárok nenáleží pozůstalým po zemřelém pacientovi.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 09.02.2022

Spisová značka: 31 Cdo 2376/2021

Číslo rozhodnutí: 86

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek velkého senátu

Hesla: Náhrada škody, Ochrana osobnosti

Předpisy: § 11 obč. zák.

§ 13 obč. zák.

§ 420 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Rozhodnutí překonaná rozhodnutím velkého senátu:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [30 Cdo 41/2017](#)

Související judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. [25 Cdo 2542/2003](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. [25 Cdo 1240/2009](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2020, sp. zn. [32 Cdo 646/2018](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. [25 Cdo 3585/2007](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. [25 Cdo 3285/2015](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. [25 Cdo 1222/2012](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2019, sp. zn. [25 Cdo 83/2019](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. [25 Cdo 2793/2017](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. [25 Cdo 164/2018](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. [25 Cdo 179/2018](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. [25 Cdo 2543/2010](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2018, sp. zn. [25 Cdo 4162/2017](#)

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. [IV. ÚS 3416/20](#)

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 301/05](#), N 190/47 SbNU 465

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. [I. ÚS 312/05](#), N 177/47 SbNU 353

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2020, sp. zn. [II. ÚS 3845/19](#), N 109/100 SbNU 263

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. [IV. ÚS 378/16](#), N 166/82 SbNU 609

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. [IV. ÚS 690/01](#), N 45/29 SbNU 417

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), N 13/7 SbNU 87

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. [II. ÚS 862/10](#), N 110/57 SbNU 403

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. [III. ÚS 3067/13](#), N 247/83 SbNU 855

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. [I. ÚS 1919/08](#), U 10/50 SbNU 451

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2019, sp. zn. 17 Co 175/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Jihlavě rozsudkem ze dne 8. 11. 2017, č. j. 12 C 150/2012-334, zamítl žalobu, jíž se žalobci a) a b) domáhali zaplacení 240 000 Kč s příslušenstvím každému a žalobci c) a d) 175 000 Kč s příslušenstvím každému, a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky i vůči státu. Žalobci uplatnili nárok na jednorázové odškodnění pozůstalých ve smyslu § 444 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013, (tzn. v době škodní události), dále též

jen „obč. zák.“, za smrt N. K., dcery žalobců a) a b) a sestry žalobců c) a d). Tvrdí, že zaměstnanci žalované poskytovatelky zdravotní péče pochybili, pokud přes zjištěnou preeklampsii (vážná cévní těhotenská komplikace), opakované vysoké hodnoty krevního tlaku a další subjektivní i objektivní příznaky zjištěné při kontrolách (poslední proběhla dne 7. 2. 2011) gravidní N. K. adekvátně nevyhodnotili její stav, nehospitalizovali ji a včas neukončili těhotenství císařským řezem. N. K. byla následně dne 8. 2. 2011 přivezena pro velké bolesti břicha a téměř v bezvědomí do nemocnice, kde byl diagnostikován rozvoj eklampsie a HELLP syndromu, těhotenství bylo okamžitě ukončeno císařským řezem, avšak N. K. se již neprobrala k vědomí a dne 9. 2. 2011 zemřela. Při pitvě pak byla jako příčina smrti stanovena prasklá cévní malformace s krvácením do mozkových struktur. Žalobci míní, že pokud by žalovaná postupovala řádně, nedošlo by k rozvoji eklampsie s vysokým tlakem a N. K. by navzdory cévní malformaci, o které do té doby nikdo nevěděl, nepřišla o šanci přežít. Soud na základě provedeného dokazování konstatoval, že žalovaná postupovala *non lege artis*, nezjistila-li u N. K. během předchozí hospitalizace a vyšetření v prenatální poradně preeklampsii, což vedlo k tomu, že ji nehospitalizovala a těhotenství neukončila císařským řezem již dne 7. 2. 2011. Ze znaleckých posudků ovšem vyplynulo, že hlavní příčinou smrti N. K. byla cévní malformace a její smrt byla neodvratitelná, neboť ke krvácení do centrálního nervového systému mohlo dojít i při případném předčasném ukončení těhotenství, nebo dokonce i v klidu bez závažné příčiny. Ze znaleckého posudku Všeobecné fakultní nemocnice v P. přitom vyplynulo, že šance na přežití pacientky při ukončení těhotenství císařským řezem dne 7. 2. 2011 by byla 50 %; postup žalované tak podle soudu nebyl převažující příčinou smrti N. K., a není proto dána příčinná souvislost mezi jednáním žalované a újmou žalobců jako jeden z předpokladů odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák.

2. Krajský soud v Brně jako soud odvolací rozsudkem ze dne 7. 11. 2019, č. j. 17 Co 175/2018-416, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavých výrocích ve věci samé, změnil jej ve výrocích o náhradě nákladů řízení vůči státu a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud přihlédl především ke znaleckým závěrům, podle nichž bylo příčinou smrti N. K. krvácení z cévní malformace v mozku a vývoj hemocephalu, přičemž malformace nebyla předem diagnostikována a nebylo na ni ani podezření. Ze znaleckého posudku Všeobecné fakultní nemocnice v P. dále vyplynulo, že byt mělo být těhotenství ukončeno císařským řezem dříve, nejpozději dne 7. 2. 2011, neznamena to, že by cévní malformace nepraskla i při dříve provedeném zákroku (již s ohledem na to, že při operaci tlak často kolísá) či třeba i v klidu na lůžku. Naopak, pokud by v mozku N. K. nebyla cévní malformace, nezemřela by, neboť u zdravé těhotné ženy ani takové zvýšení tlaku, jakým trpěla zemřelá, stejně jako rozvoj eklamptického záchvatu nevedou ke smrti rodičky a její stav lze účinnou léčbou zvládnout. Dřívější operace přitom mohla dát N. K. šanci na přežití z 50 %. Byť vyjádření znalců, jejichž posudky byly v řízení předloženy, se lišily v závěru, zda ze strany žalované došlo k porušení postupu *lege artis* či nikoliv, vyplynulo z nich, že postup žalované nebyl rozhodující příčinou úmrtí. Odvolací soud tedy shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že odpovědnost žalované za škodu je vyloučena, a to právě pro absenci příčinné souvislosti mezi postupem lékařů a vzniklou újmou. V případě medicínských sporů je obvyklé, že vztah příčiny a následku nelze postavit zcela na jisto, nicméně i tak je třeba jej prokázat alespoň s vysokou mírou pravděpodobnosti či stupněm hraničícím s jistotou, k čemuž v dané věci nedošlo.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci dovolání, jehož přípustnost dovozují podle § 237 o. s. ř. z toho, že napadené rozhodnutí závisí na otázce hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustalující se rozhodovací praxe, a současně má být právní otázka dovolacím soudem posouzena jinak. Důvodnost svého dovolání pak dovolatelé spatřují v nesprávném právním posouzení otázky příčinné souvislosti. Trval-li odvolací soud na nutnosti splnění podmínky příčinné souvislosti

mezi protiprávním jednáním a škodou s převažující pravděpodobností více než 50 %, neodpovídá podle dovolatelů tento závěr vyvíjející se judikatuře, reprezentované zejména závěry Ústavního soudu, jakož ani vývoji judikatury v dalších evropských zemích. Podpořil-li odvolací soud své rozhodnutí odkazem na stávající rozhodovací praxi, reprezentovanou rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. [25 Cdo 2217/2017](#), a ze dne 31. 7. 2014, sp. zn. [25 Cdo 1628/2013](#), opomněl rozdílnost daných případů od projednávané věci. Dovolatelé vytýkají odvolacímu soudu, že se náležitě nevypořádal s usnesením Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. [I. ÚS 1919/08](#), a jeho závěry stran doktríny tzv. ztráty šance a zcela upozadil žalobci připomínaný náleží Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. [III. ÚS 3067/13](#), a rozhodl zcela v rozporu se zásadami v tomto rozhodnutí vyslovenými, bez jakéhokoliv zohlednění doktríny ztráty šance, jež lépe vyrovnává slabší postavení poškozených, vychází ze šancí, jež by pacient měl při lékařském postupu *lege artis*, a je založena na odpovědnosti škůdce v rozsahu, v jakém se podařilo prokázat míru kauzality. Byť v dané věci bylo finální příčinou smrti pacientky mozkové krvácení z prasklé cévní malformace, jednalo se o výsledek celého postupného řetězce příčin a následků. Při dřívějším ukončení gravidity by přitom v souladu se závěry znalců měla N. K. padesátiprocentní šanci na přežití. Odvolací soud tedy měl zohlednit tuto skutečnost a věc posoudit i z hlediska doktríny ztráty šance, pro danou kauzu zcela přiléhavé. S ohledem na uvedené tedy žalobci navrhli, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení, případně je změnil a žalobě vyhověl.

4. Žalovaná, ani vedlejší účastník na straně žalované se k dovolání nevyjádřili.

5. Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1014/2020](#), dovolání žalobců zamítl. Nepřisvědčil argumentaci dožadující se korekce závěrů odvolacího soudu způsobem odpovídajícím tzv. teorii ztráty šance. Po obsáhlém výkladu problematiky příčinné souvislosti v medicínských sporech uzavřel, že zavázat poskytovatele zdravotní péče k povinnosti hradit újmu na zdraví pacienta pouze na základě tzv. teorie ztráty šance, tj. bez dostatečně zřejmé příčinné souvislosti mezi jeho jednáním (či opomenutím) a škodlivým následkem, je v rozporu s ústavním pravidlem, že nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Současně i s ohledem na to, že v souladu s dosavadní rozhodovací praxí (viz např. náleží pléna Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. [Pl. ÚS 16/04](#), publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, dále jen „Sbírka ÚS“) byla z hlediska právní úpravy obsažená v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, satisfakce za újmu spočívající v zásahu do osobnostních práv v důsledku smrti jiné osoby pojmána jako jiný nárok než náhrada škody ve smyslu § 444 obč. zák., neměl za to, že by se jím vyslovené závěry odchylovaly od dosavadní rozhodovací praxe, reprezentované rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [30 Cdo 41/2017](#), v němž byla teorie ztráty šance uvažována v rámci posouzení nároku na zadostiučinění za zásah do osobnostních práv podle § 11 a § 13 obč. zák.

6. Ústavní soud nálezem ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. [IV. ÚS 3416/20](#), konstatoval, že Nejvyšší soud svým rozhodnutím porušil ústavně zaručené základní právo stěžovatelů na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky, a uvedené rozhodnutí dovolacího soudu zrušil. Ústavní soud shledal, že pokud Nejvyšší soud ve stížností napadeném rozhodnutí dospěl k jinému právnímu závěru stran aplikovatelnosti ztráty šance, než jaké byly vysloveny v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [30 Cdo 41/2017](#), aniž by podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), věc předložil velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, porušil tím ústavně zaručené právo účastníků na zákonného soudce.

7. Poté, kdy byla věc opětovně předložena k rozhodnutí Nejvyššímu soudu, tříčlenný senát č. 25, který měl podle platného rozvrhu práce Nejvyššího soudu projednat věc a rozhodnout o podaném dovolání, vázán závěrem náleží Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. [IV. ÚS 3416/20](#), rozhodl podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. o postoupení věci k rozhodnutí velkému senátu

občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu.

8. Velký senát věc projednal a rozhodl o ní podle ustanovení § 19 a § 20 tohoto zákona.

III. Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „o. s. ř.“) shledal, že dovolání bylo podáno včas, oprávněnými osobami (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 o. s. ř.) a lze je mít za přípustné pro otázku možnosti prosazení tzv. doktríny ztráty šance při nemožnosti dosažení dostatečné jistoty ohledně příčiny úmrtí blízké osoby v důsledku pochybení při poskytování lékařské péče. Tato právní otázka zčásti dosud nebyla dovolacím soudem vyřešena, zčásti má být posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.). Nejvyšší soud přitom ve svých závěrech vzal v potaz i úvahy vyslovené v kasačním nálezu Ústavního soudu, které nebyly vtěleny do nosných důvodů rozhodnutí a byly vyjádřeny toliko formou tzv. *obiter dictum*, kterou sám Ústavní soud nepokládá za formu závazného vyjádření judikatorního posunu či změny (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. [II. ÚS 2520/15](#), či usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2015, sp. zn. [III. ÚS 1208/15](#)). Nejvyšší soud proto nemá za to, že by jim bylo možné přiznat kasační či precedenční účinky (ve smyslu bodu 57 a násl. nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 301/05](#), č. 47/2007 Sbírky ÚS), a že by tak byly přímo závazné pro posouzení dané otázky.

IV. Důvodnost dovolání

10. Rozhodné hmotné právo se v dané věci podává z ustanovení § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, věc se tudíž posuzuje podle dosavadních právních předpisů, tj. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť ke škodní události (porušení právní povinnosti při poskytování lékařské péče) došlo před tímto datem.

11. Podle § 420 odst. 1 obč. zák. každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

12. Obecná odpovědnost poskytovatele zdravotní péče za škodu na zdraví způsobenou pacientovi se posuzuje podle citovaného ustanovení, pokud právě chybný způsob provedení zákroku či jiné činnosti při poskytování zdravotnické péče byl vyvolávajícím činitelem (příčinou) poškození zdraví pacienta (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. [25 Cdo 2542/2003](#), uveřejněný pod C 2992 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck – dále jen „Soubor“, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. [25 Cdo 1240/2009](#), Soubor C 9753). Pro vznik obecné odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák. musí být kumulativně splněny všechny předpoklady, kterými jsou porušení právní povinnosti, vznik škody a vztah příčinné souvislosti mezi nimi; zavinění odpovědné osoby se předpokládá. V takovém případě vznikají poškozenému pacientovi různé nároky na náhradu škody vyjmenované v ustanoveních § 444 až 449 obč. zák. (zejména náhrada za vytrpěnou bolest a za ztížení společenského uplatnění, náhrada za ztrátu na výdělku či nákladů léčení). Nastala-li v důsledku porušení právní povinnosti smrt pacienta, zakládá § 444 odst. 3 obč. zák. nárok na náhradu škody pozůstalým (druhotné oběti) v podobě nemajetkové újmy vyvolané ztrátou osoby blízké a odškodňují se nároky majetkového charakteru (náklady pohřbu a náklady na výživu pozůstalého).

13. Jestliže podle čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky je soudce při svém rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu, je tomu třeba podle ustálené

judikatury Ústavního soudu rozumět tak, že soud není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případech, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. Je nutno se přitom vyvarovat libovůle; rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci (viz nálezný pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), č. 13/1997 Sbírky ÚS, či nálezný Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2020, sp. zn. [II. ÚS 3845/19](#)). Současne však, nemají-li se dopouštět svévole, nesmí soudy ignorovat text zákona (viz nálezný Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. [IV. ÚS 378/16](#)). Jakožto orgánům veřejné moci pak soudům v souladu s čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále též jen „Listina“) přísluší činit to, co jim zákon ukládá, přičemž tento ústavní imperativ je možné vnímat i jako jistotu spočívající v záruce realizace státní moci tam, kde ji zákon předpokládá (nálezný Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. [IV. ÚS 690/01](#)). Podle čl. 4 odst. 1 Listiny současne mohou být povinnosti ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Nemá-li se soud při ochraně ústavně chráněných hodnot dopustit prohřešku proti základní kautele vázanosti soudní moci zákonem, potažmo tak i principu právní jistoty a rovnosti před zákonem, lze mít za nezbytné, aby i v rámci dovolacího přezkumu Nejvyšší soud řešil v návaznosti na položené otázky a uplatněné dovolací důvody (viz § 242 odst. 3 o. s. ř.) výklad dotčených norem a možnost jejich aplikace dovolateli navrhovaným způsobem uvážil v intencích předestřených kritérií.

14. Brojí-li v dané věci dovolatelé proti závěru odvolacího soudu o absenci příčinné souvislosti, je nejprve namíste připomenout, že judikatura Nejvyššího soudu setrvale vychází ze závěru, že o vztah příčinné souvislosti jde, vznikla-li škoda následkem protiprávního úkonu škůdce, tedy je-li jeho jednání a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku, tudíž je-li doloženo, že nebýt protiprávního úkonu, ke škodě by nedošlo (*conditio sine qua non*). Současne však upozorňuje na to, že odpovědnost nelze neomezeně činit závislou na kauzalitě, neboť by to mohlo vést k zákonu neodpovídajícímu a ve společenských poměrech neúnosnému ukládání povinnosti nahradit škodu. Je-li tu více příčin, které z časového hlediska působí následně (jde o tzv. řetězec postupně nastupujících příčin a následků), musí být jejich vztah ke vzniku škody natolik propojen, že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. [25 Cdo 3585/2007](#), Soubor C 8673). Právně relevantními příčinami tedy nemohou být kterékoli faktické příčiny, sebevíc vzdálené od škodního následku, nýbrž je třeba vyčlenit (izolovat) jen ty příčiny, s nimiž právo spojuje vznik odpovědnosti (tzv. umělá izolace jevů), které jsou pro způsobení následku významné (tzv. gradace příčinné souvislosti) a které podle obvyklého chodu věcí i podle obecné zkušenosti mají zpravidla (typicky) za následek způsobení určité škody (tzv. adekvátní příčinná souvislost). Příčinná souvislost jako jeden z nezbytných předpokladů odpovědnosti za škodu je tedy dána tehdy, je-li škoda podle obvyklého (přirozeného) chodu věcí i obecné zkušenosti, respektive poznatků, adekvátním následkem protiprávního úkonu či škodní události (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. [25 Cdo 3285/2015](#)). Základním kritériem, ze kterého vychází teorie adekvátnosti, je objektivní předvídatelnost škodního následku (srov. nálezný Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. [I. ÚS 312/05](#), č. 177/2007 Sbírky ÚS, rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. [25 Cdo 1222/2012](#), a ze dne 5. 9. 2019, sp. zn. [25 Cdo 83/2019](#), nebo v literatuře Knappová, M., Švestka, J. a kol.: *Občanské právo hmotné*, svazek II, 3. vydání, Praha, ASPI, 2002, s. 459). Tato tzv. teorie adekvátnosti kauzálního nexu vychází z toho, že smyslem subjektivní odpovědnosti za škodu je nařídít její náhradu tam, kde škůdce škodu způsobil, ačkoli mu lze vytknout, že ji způsobit nemusel, že mohl jednat jinak. Tato odpovědnost tedy předpokládá, že vůbec bylo v lidských silách předvídat, že předmětné jednání bude mít za následek danou újmu.

15. Předestřené obecné pojetí příčinné souvislosti se v zásadě prosadí bez ohledu na konkrétní povahu vzniklé škody, neboť zákon nemá žádnou speciální úpravu pro určitou oblast škod, tedy ani pro tzv. medicínské spory. V rámci uplatňování nároků na náhradu škody na zdraví ve vztahu k

poskytovatelům zdravotní péče a prokazování rozhodných skutečností, včetně příčinné souvislosti, akceptovala judikatura určitá specifika v procesní rovině, zejména možnost obrácení důkazního břemene (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. [25 Cdo 2793/2017](#)), případnost pravděpodobnostně formulovaných závěrů znalce (jak Nejvyšší soud podotknul v již odkazovaném rozsudku sp. zn. [25 Cdo 1222/2012](#), s ohledem na složitost biologických procesů je takováto formulace závěru pochopitelná a v praxi znaleckého dokazování v oboru zdravotnictví nikoli výjimečná) i to, že nelze vždy trvat na stoprocentním prokázání příčinné souvislosti mezi postupem poskytovatele zdravotní péče a úmrtím pacienta, nicméně existence příčinné souvislosti musí být prokázána s vysokou mírou pravděpodobnosti, musí se jednat o příčinu převažující; nestačí tu pouhá naděje na vyléčení, či obecné konstatování obvyklé padesátiprocentní pravděpodobnosti vyléčení (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. [25 Cdo 164/2018](#)). V tomto směru se jeví vhodné dodat (i s ohledem na bod 27 nálezu Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. [IV. ÚS 3416/20](#)), že se nejedná o arbitrární a odlišný výklad hmotného práva (pojetí příčinné souvislosti), ale toliko procesní zvážení míry důkazu, tedy pravidla určujícího, kdy lze skutečnost pokládat za prokázanou, tj. kdy je důkaz podán (viz též Lavický, P.: *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 22 a násl.), respektive odůvodnění zvýšené míry důkazu ve sledované oblasti (viz opět Lavický, P., citované dílo, s. 22 a násl.). Rovněž tak obrácení důkazního břemene, jak vyložil Nejvyšší soud ve zmíněném rozsudku sp. zn. [25 Cdo 2793/2017](#), v návaznosti na závěry odborné literatury i předchozí judikatury, je otázkou postupu soudu v civilním soudním řízení, vázaného na specifické procesní situace, v nichž je s ohledem na nevěrohodný, nepoctivý a laxní přístup možné akceptovat, že nad právní jistotou žalovaného převáží požadavek na zachování principů spravedlivého procesu, aniž by se opět jednalo o odlišné pojetí hmotněprávního výkladu příčinné souvislosti. Takový případ však v posuzované věci nenastal.

16. Značná složitost procesů v lidském těle, omezenost lidského poznání, individuální rozdíly mezi fyziologií každého člověka i faktory ovlivňující jeho zdravotní stav mohou nepochybně v řadě případů činit obtížně seznatelnými veškeré podstatné skutečnosti pro posouzení existence příčinné souvislosti ve výše předestřené pojetí jakožto nezbytného předpokladu pro úspěšné uplatnění nároku na náhradu škody vůči poskytovateli zdravotní péče. Na obtíže s jednoznačným zjištěním kauzality, jež jsou někdy zvláště těžce překonatelné ve sporech týkajících se dopadů pochybení v medicínských sporech, reaguje tzv. teorie ztráty šance, a to jinak koncipovaným (v tomto je třeba poněkud korigovat náhled dovolatelů na podstatu dané teorie) pojetím újmy, kterou je již právě samotná ztráta šance. Jak zdůrazňuje odborná literatura, nemělo by jít o procesní nástroj ke snížení důkazního standardu, ani o založení tzv. probabilistické proporcionální odpovědnosti vycházející při stanovení existence příčinné souvislosti z pravděpodobnosti, v jaké bylo určité jednání příčinou určitého následku, což se následně promítá i do roviny výše určení náhrady újmy (viz Doležal, A., Doležal, T.: *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*, Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016, s. 184 a s. 186). Újmou v pojetí této teorie tedy není skutečně způsobená újma, ale již sama ztracená příležitost (šance), čemuž odpovídá též to, že kompenzována může být právě tato ztracená příležitost (převáděno do kontextu řešeného sporu, újmou by nebylo úmrtí N. K., ale ztráta šance na její přežití). Stejně pro danou teorii, snažící se překlenout problém prokázání příčinné souvislosti se vzniklou újmou, tedy je umělá konstrukce šance jako právního statku (k tomu viz též Melzer, F., Tégl, P. a kol.: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IX. § 2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, s. 498). Ve vztahu k této újmě je pak posuzována příčinná souvislost s protiprávním jednáním (jinak řečeno, nezkoumá se existence příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a vzniklou újmou na zdraví či na životě, ale mezi protiprávním jednáním a újmou v podobě ztráty šance na uzdravení, respektive přežití). Lze dodat, že i v evropském kontextu přitom tato doktrína, v podstatě přelévající procesní institut míry důkazu do hmotného práva, budí značné kontroverze (k tomu viz Koziol, H.: *Harmonisation and fundamental questions of European tort law*, Wien: Jan Sramek Verlag, 2017, s. 106 a násl.) a nelze ji jednoznačně mít za odpovídající vývoji evropské rozhodovací praxe [k rozdílnému přístupu k dané teorii v jednotlivých státech viz též

Infantino, M., Zervogianni, E. (eds): *Causation in European Tort Law*, Cambridge University Press, 2017, s. 644], jak bez bližšího upřesnění tvrdí dovolatelé. Ostatně též ve věci řešené ve Velké Británii – *Gregg v. Scott*, kterou ve svých úvahách o aplikovatelnosti dané teorie zmínil Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. [I. ÚS 1919/08](#), byla v konečném rozhodnutí, stejně jako v předcházejících obdobných sporech, doktrína ztráty šance odmítnuta [viz Holčapek, T.: *Dokazování v medicínskoprávních sporech*, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 179, či Oliphant, K.: *Anglické právo a proporcionální odpovědnost* in Tichý, L. (eds) *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*, Praha: Univerzita Karlova, 2010, s. 37].

17. Pro inkorporaci takto pojaté teorie ztráty šance do vnitrostátní soudní aplikační praxe by bylo třeba již s ohledem na základní princip vázanosti soudu zákonem najít pro ni oporu v příslušných zákonných předpisech a jejich interpretaci. V tomto směru nelze přehlédnout, že ztráta šance není sama o sobě právním statkem výslovně chráněným normami občanského práva, respektive úpravou odpovědnosti za škodu. Občanský zákoník účinný do 31. 12. 2013 zajišťoval náhradu hmotné škody (ve formě skutečné škody a ušlého zisku nahrazovaných podle § 442 obč. zák.), dále škody na zdraví prostřednictvím specifických nároků odvozených od povahy utrpěné škody a jejich dopadů na život poškozeného (§ 444 a násl. obč. zák.), a dále náhrady poskytované v případě usmrcení blízké osoby (§ 444 odst. 3 obč. zák.). Ztráta šance na uzdravení (respektive na to, že nedojde k život ohrožující komplikaci a blízká osoba přežije) není s uvedenými chráněnými hodnotami totožná, nejde přímo o újmu na zdraví, životě či majetku, ale o svébytný druh abstraktní újmy bez jasného odrazu ve faktickém světě, jejíž kompenzaci právní úprava náhrady škody explicitně nepředjímá. Na nejasnost právní povahy této újmy a rozdílné názory řady teoretiků poukazují například též Tomáš Doležala a Adam Doležal v článku *Problematika využití teorie ztráty šancí* (publikovaném v *Časopise zdravotnického práva a bioetiky* 1/2017, s. 44) či Helmut Koziol ve svém příspěvku *Problémy příčinnosti* (publikovaném ve sborníku *Vývoj práva deliktů odpovědnosti za škodu v České republice, Rakousku a Evropě*, ed. Tichý, L. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta 2005, s. 117), nověji pak též autor rozebírá problematičnost a nevhodnost dané koncepce v publikaci Koziol, H.: *Österreichisches Haftpflichtrecht. Band 1: Allgemeiner Teil. 4. Aufl.* Wien: Jan Sramek Verlag, 2020, s. 226 a násl.

18. Lze ovšem uvážit, zda je možné revidovat dosavadní pojetí škody a za pomoci jiného než jazykového výkladu daných ustanovení, zejména podle jejich systematiky, smyslu a účelu (k tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2020, sp. zn. [32 Cdo 646/2018](#), respektive zejména již zmiňovaný nálezný Ústavního soudu sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#) a na něj navazující rozhodnutí, za pomoci uváděných kritérií účelu zákona, historie jeho vzniku, systematických souvislostí nebo některých z principů majících svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku) dospět k závěru o ztrátě šance jako o specifickém právním statku chráněném normami civilního deliktálního práva, zejména zda by v daném případně obstál analogický výklad zmíněných norem, který by i ztrátu šance umožnil subsumovat pod ustanovení zakládající povinnost k náhradě utrpěné škody. V tomto směru je třeba připomenout, že odpovědnost za škodu podle rozhodné úpravy v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, ze své podstaty směřovala k reparaci protiprávním jednáním narušeného právního stavu, případně ve výslovně stanovených případech k poskytnutí satisfakce (Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, komentář k § 420, s. 1202), aniž by na ni bylo pohlíženo jako na abstraktní, od reality odtržený institut, byla naopak imanentně spjata s újmou vzniklou poškozenému (srov. znovu přiměřeně Holčapek, T. citované dílo s. 172), přičemž mimo funkci reparační plnila též funkci prevenční spočívající v ovlivňování jednání osob tak, aby ke vzniku škody nedošlo (viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. [25 Cdo 179/2018](#)). Ztotožnění narušeného stavu zakládajícího odpovědnostní vztah mezi pacientem a poskytovatelem zdravotní péče se ztrátou šance na uzdravení či vyhnutí se zdravotním komplikacím jako specifickým právním statkem by předně neumožňovalo zákonným způsobem předjímanou reparaci, neboť by nebylo možné určit faktickou

újmu, od níž se odvíjí stanovení náhrady. Myslitelná by byla toliko od potenciální újmy odvozená satisfakce, jež by se nutně pohybovala v rovině hypotetických úvah a spekulací s ohledem na nemožnost zjistit a postihnout veškeré relevantní faktory působící na konkrétního člověka. Přijetí ztráty šance jako samostatného právního statku by s sebou přineslo řadu dalších dopadů – možnost souběžného uplatnění nároků na náhradu škody způsobené ztrátou šance a na náhradu skutečně nastalé škody na zdraví či životě nebo možnost uplatnění nároku na kompenzaci i v případě, že k samotnému negativnímu následku nakonec nedošlo a újma ve faktické rovině vůbec nenastala. Nárokovaná náhrada by se tak mohla multiplikovat či být poskytována bez vazby na reálně utrpěnou újmu, což by se ve své podstatě vymykalo koncepci náhrady škody a míjelo s její reparační funkcí. Rovněž by bylo třeba nalézt opodstatnění z hlediska systematiky právního řádu pro to, aby byla táž úprava nároků z civilních deliktů aplikována rozdílně ve vztahu k oblasti medicínskoprávních sporů, ve vztahu k nimž je daná doktrína nejčastěji vzpomínána (viz shora zmíněné texty a níže uvedená rozhodnutí Ústavního soudu) a v rámci níž se její aplikace dožadují dovolatelé, a nikoliv ve vztahu k jiným situacím, v nichž může protiprávní jednání jednoho snížit šance jiného na dobrý zdravotní stav či přežití, a konstruovat tak bez adekvátního normativního podkladu specifickou variantu přísné odpovědnosti, aniž by se v tomto případě jednalo o zákonem vyjádřený právněpolitický zájem na širším přístupu k ochraně osob postihnutých škodlivými událostmi (k vyjádření zájmu na striktnější formě ochrany prostřednictvím speciální skutkové podstaty náhrady škody viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. [25 Cdo 2543/2010](#)).

19. Akceptace specifické formy újmy výlučně v medicínskoprávních sporech (bez náležitého normativního zmocnění) by tedy byla značně arbitrární a neobstála by jako systémově konformní řešení, což by ostatně bylo možné říci i o jejím případném vztáhnutí na veškeré újmy na životě nebo zdraví, neboť i ohledně hmotné škody by mohla vyvstávat otázka, zda její povaha jednoznačně vylučuje, aby se uplatnila doktrína ztráty šance, a zda existuje náležitý právní důvod pro rozdílně požímané následky protiprávního jednání z pohledu totožné úpravy civilních deliktů. Pokud by pak ztráta šance měla být v zájmu jednotného výkladu dotčených norem vztažena ke všem typům škody (tj. i hmotné), pak by byla stěžejní reparační funkce náhrady škody v podstatě potlačena na úkor satisfakční a spory z civilních deliktů by se přesunuly do hypotetické a spekulativní roviny potenciálních újem v podobě ztráty šance, což by ve svém důsledku vedlo k narušení principu právní jistoty a obtížné předvídatelnosti práva (oba tyto principy přitom představují předpoklad obecné důvěry občanů v právo a systém soudů, tedy i fungování právního státu – viz též rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 2. 2011 ve věci Štefánicá a ostatní proti Rumunsku, č. stížnosti [38155/02](#), či náleze Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2020, sp. zn. [I. ÚS 825/20](#)). Uvedené by dále mohlo vést k rozhojnění sporů a k rozmělnění preventivní funkce náhrady škody, neboť pro jednajícího by v řadě situací mohlo být obtížně rozlišitelné, zda jeho počínání není s to ovlivnit šance jiného na zachování či kvalitu jeho hmotných nebo nehmotných statků.

20. Z úvah vyslovených v rámci *obiter dicta* v kasačním nálezu Ústavního soudu sp. zn. [IV. ÚS 3416/20](#) je zřejmá akcentace výkladu klonícího se k začlenění teorie ztráty šance (či nějaké její alternativy) do interpretace právních norem, opírající se o tezi, že přísnější pojetí odpovědnostních vztahů ve vztahu k poskytovatelům zdravotní péče systémově prospěje zlepšení úrovně zdravotních služeb a tím i zdraví a ochraně života jako ústavně chráněných hodnot. Jakkoliv je zlepšování kvality zdravotní péče nepochybně žádoucím a celospolečensky prospěšným cílem navázaným na ústavně chráněné statky jako je život a zdraví, nelze odhlédnout od toho, že systém poskytování zdravotní péče je po odborné, personální, organizační i finanční stránce natolik komplexní a mnohvrstevný, že je poněkud problematické, aby soud bez potřebných znalostí a podkladů jednoznačně konstatoval prospěšnost či neprospěšnost určitého pojetí odpovědnosti poskytovatelů. V tomto směru lze poukázat například na problém tzv. defenzivní medicíny, provázející narůstající tendenci pacientů volat lékaře k právní odpovědnosti v případě nepříznivých léčebných výsledků, jež u zdravotníků vyvolává nejistotu, kterou pak řeší prováděním zbytečných vyšetření a nasazování všech dostupných

léčebných postupů bez uvážení aplikace klinického úsudku a kritického posouzení, zda z toho má pacient skutečně prospěch (viz Sláma, O. in Kuře, J., Petruš, M.: *Filosofie medicíny v českých zemích*, Praha: Triton, 2015, s. 259).

21. Problematika defenzivní medicíny je rozpracována zejména v zahraniční literatuře, jež v návaznosti na zkušenosti s vývojem v jednotlivých státech poukazuje na řadu problematických aspektů. Zbytečné vyšetřovací a léčebné úkony činěné z obav před soudním sporem mají jako každé jiné lékařské úkony svá rizika s potenciálními negativními dopady na zdraví pacienta, snižuje se ochota přistupovat k potenciálně rizikovým úkonům, zvyšuje se nákladnost zdravotní péče, zhoršuje se tím optimalizace alokace omezených zdrojů ve zdravotnictví či ochota pojistitelů sjednat pojištění zdravotnickým zařízením [viz Studdert, D. M., Mello, M. M., Sage, W. M., DesRoches, C. M., Peugh, J., Zapert, K., Brennan, T. A.: *Defensive medicine among high-risk specialist physicians in a volatile malpractice environment*, JAMA, 2005/6, volume 293(21):2609-17; Berlin, L.: *Medical errors, malpractice, and defensive medicine: an ill-fated triad*, Diagnosis (Berl), 2017/9, volume 26;4(3): s. 133-139; Baungaard, N., Skovvang, P., Hvidt, A. E. et al.: *How defensive medicine is defined and understood in European medical literature: protocol for a systematic review*, BMJ Open. 2020; 10(2): e034300], snižuje se i stav zdravotníků a jejich výkonnost (Pellino, I. M., Pellino, G.: *Consequences of defensive medicine, second victims, and clinical-judicial syndrome on surgeons' medical practice and on health service*, Updates in Surgery, 2015/9, volume 67, s. 331-337). Publikované studie hovoří i o tom, že dostupné důkazy nepodporují závěr, že by zlepšování kvality péče prospívala hrozba negativních dopadů při pochybení při péči [Rajender, A., Ashutosh, G., Shweta, G., *Time impact of tort reform on defensive medicine, quality of care and physician supply: A systematic review*, Health Service Research, 2019/8, 54(4):851-859, Hermer, L. D., Brody, H.: *Defensive medicine, Cost Containment and reform*, Journal of General Internal Medicine, 2010/2, volume 25, s. 470-473]. Zahraniční zkušenost dále poukazuje na to, že gradace soudních sporů si někde vyžádala naopak i nezbytnost zákonné limitace uplatňovaných nároků v zájmu zachování fungování systému zdravotní péče (Rajender, A., citované dílo). Rovněž je zmiňována vhodnost mechanismů volených v některých státech, jež v tomto směru přistupují k alternativnímu řešení sporů, a je poukazováno na koncepční problém, zda je na stávající medicínu třeba pohlížet jako na vědu založenou na jednoznačném exaktním a přesném poznání a pojímající lidský organismus jako stroj způsobilý k opravě, či jako na stále nedokonalé umění pravděpodobnosti v mnohém dosud neznámém lidském organismu [Garattini, L., Padula, A.: *Defensive medicine in Europe: a „full circle“?*, The European Journal of Health Economics, 2020/3 (21):165-170].

22. Tento přehled ilustruje, že lze mít pochybnosti, zda bez zhodnocení širších mimoprávních souvislostí, a to způsobem, jenž se vymyká pouhé interpretaci norem a jenž spíše přísluší zákonodárci než soudu, lze jednoznačně konstatovat, že koncipování širší odpovědnosti poskytovatelů zdravotnických služeb zahrnující též odpovědnost za ztrátu šance by bylo v obecné rovině jednoznačným přínosem pro ochranu života a zdraví, a to navíc přínosem natolik intenzivním a zásadním, aby opodstatnil odklon od textu zákona (§ 420 obč. zák.), a tedy i narušení principu právní jistoty a zásady rovnosti před zákonem. V tomto směru nelze odhlédnout ani od příznačné skutečnosti, že zákonodárce při tvorbě nového občanskoprávního kodexu, jenž s účinností od 1. 1. 2014 nahradil nyní aplikovaný zákon č. 40/1964 Sb., revidoval stávající přísné pojetí objektivní odpovědnosti za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo při plnění závazku použito, jež se týkala právě i poskytování zdravotních služeb - nadále se již v souladu s § 2936 o. z. má nahrazovat toliko škoda způsobená vadou věci. Právě úprava v § 421a obč. zák. stanovící velmi striktní odpovědnost byla vnímána jako neúměrně zatěžující a vycházející z již překonaného náhledu na vztah mezi organizacemi a občany (viz Eliáš, K. a kol.: *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*, Praha: Sagit, a. s., 2012, s. 1038), ačkoliv přitom dávala osobám, jež utrpěly újmu v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, velmi silnou oporu pro nároky na náhradu újmy. Přistoupil-li pak zákonodárce následně k jeho revizi, lze i z toho

usuzovat, že není záměrem pojmout odpovědnostní vztahy vázané na poskytování zdravotních služeb striktněji než v jiných případech, kdy dojde k újmě na zdraví.

23. Rovněž nahlíženo z širšího kontextu relevantních právních norem, přelévá-li doktrína ztráty šance v podstatě procesní otázku prokazování kauzality v medicínskoprávních sporech do roviny hmotného práva (tím, že poškozeného tíží důkazní břemeno jen ohledně příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a ztrátou šance, nikoliv již újmou samotnou), pak by pro tento přesun měly být dány dostatečné důvody, zejména absence možnosti ponechat řešení dané otázky v procesní rovině. Jak přitom bylo vyloženo výše, specifika sporů mezi poskytovatelem zdravotní péče a poškozeným, v nichž se poškozený začasté může nacházet v obtížné důkazní situaci, a to právě i v otázce prokázání příčinné souvislosti, byla dosavadní judikaturou reflektována v procesní rovině (viz výše) a lze mít za to, že zvýšené obtíže poškozených v těchto sporech dostat svým procesním povinnostem (unesení důkazního břemene) lze kompenzovat adekvátními nástroji v rovině procesního práva. Ani z tohoto úhlu pohledu se tak nejvíce důvodu pro výklad inkorporující teorii ztráty šance do výkladu deliktního práva coby metodu prolamující jeho základní zásady.

24. Ve světle uvedeného tedy nelze mít za to, že by si účel zákona, systematické souvislosti či princip mající svůj základ v ústavně konformním výkladu právního řádu žádaly, aby se soud odchýlil od znění dotčeného zákona (v daném případě § 420 obč. zák.). Při uvážení hodnot v podobě vázanosti zákonem, zásady rovnosti před zákonem (již je třeba vnímat i ve vztahu k ostatním potenciálním škůdcům a poškozeným), předvídatelnosti práva a právní jistoty, jakož i významu stěžejních chráněných hodnot, jako je život (viz čl. 6 Listiny) a zdraví v mezích zákona (viz čl. 31 a čl. 41 Listiny, předpokládající ochranu zdraví v mezích zákonných předpisů), Nejvyšší soud neshledal, že by byly dány jednoznačné a dostatečně přesvědčivé důvody pro natolik široký výklad § 420 obč. zák., jenž by umožňoval pokládat ztrátu šance za chráněný statek srovnatelný se škodou na zdraví ve smyslu tohoto ustanovení. Zákoné normy umožňují i ve vztahu k újmám vzniklým v důsledku chybných postupů ve zdravotnických zařízeních domáhat se adekvátní kompenzace, případně též satisfakce. Závěr o přínosnosti zpřísněné povinnosti k náhradě škody nevyžadující zjištění vztahu příčinné souvislosti není možno vyslovit na základě pouhé interpretace zákona, již s ohledem na komplexnost systému veřejného zdravotnictví a složitost dané problematiky ilustrovanou odbornými statěmi zabývajícími se dopady rozhojnění soudních sporů na celkovou kvalitu zdravotní péče. Povšechný úsudek soudu by tedy v tomto směru byl poněkud spekulativním a nevěrohodným. Obtíže fakticky vznikající při zjišťování a dokazování vzniku újmy v souvislosti se zdravotní péčí jsou pak překonatelné nástroji procesního práva, což rovněž ubírá na přesvědčivosti závěru o nezbytnosti akceptace ztráty šance jakožto svébytného právem chráněného statku v rámci ochrany stěžejních statků chráněných právním řádem jako je život a zdraví.

25. Ohledně dovolateli odkazovaných rozhodnutí Ústavního soudu je pak třeba uvést, že rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. [I. ÚS 1919/08](#), je usnesením (nikoli nálezem), a proto v něm vyjádřený názor ohledně prokazování příčinné souvislosti ve sporech o náhradu újmy na zdraví způsobené při poskytování zdravotní péče – navíc učiněný nad rámec důvodů pro odmítnutí ústavní stížnosti směřující pouze do výroků o náhradě nákladů řízení – nelze považovat za obecně (precedenčně) závazný (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 301/05](#), nebo ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. [II. ÚS 862/10](#), bod 14). V nálezem ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. [III. ÚS 3067/13](#), se pak Ústavní soud vyslovoval zejména k tomu, že stanovení koncepce příčinné souvislosti je právní otázkou, a nikoliv otázkou skutkovou, jež se vymyká dovolacímu přezkumu, byť poukázal na rozdílnost různých teorií a právních názorů, jak k dané otázce přistupovat, a v této souvislosti zmínil též existenci doktríny ztráty šance, jakožto názoru minoritního, nedeclaroval současně, že by právě tato doktrína byla jediným možným ústavně konformním přístupem při řešení otázky problematického zjišťování příčinné souvislosti. V obecné rovině se přitom Ústavní soud při řešení otázky kauzality opakovaně přihlásil k teorii podmínky (viz nález Ústavního soudu ze dne 1. 11.

2007, sp. zn. [I. ÚS 312/05](#), a usnesení ze dne 7. 3. 2017, sp. zn. [III. ÚS 4106/16](#), a ze dne 3. 5. 2016, sp. zn. [III. ÚS 554/16](#)).

26. Směřuje-li dovolací argumentace k závěru, že odpovědnost poskytovatele zdravotní péče za postup *non lege artis* má být stanovena v rozsahu, v jakém se podařilo prokázat míru pravděpodobnosti ohledně příčinné souvislosti s újmou utrpěnou pacientem, respektive jeho blízkými, navrhuje prosazení tzv. probabilistické proporcionální odpovědnosti. Z obdobných důvodů, jak byly výše vyloženy ve vztahu ke ztrátě šance, však nelze shledat opodstatnění, proč by tomuto pojetí mělo ustoupit stávající chápání příčinné souvislosti. Ostatně i při takovém přístupu je třeba ve shodě s názory vyslovenými v odborné literatuře [viz Koziol, H., dílo citované v bodě 16, s. 103, Bydlinski, F.: Causation as a legal phenomenon, in Tichý, L. (ed): Causation in Law, Praha: Karlova Univerzita, 2007, s. 19] dovodit, že je-li kauzalita zjistitelná toliko v rovině pravděpodobnostní (tzn. ve slabším než obvykle požadovaném stupni), lze mít vznik odpovědnosti za škodu za opodstatněný tehdy, jsou-li ostatní předpoklady vzniku odpovědnostního vztahu přítomny ve značné intenzitě, což si žádá zejména též to, aby adekvátnost příčiny a následku (k obecnému pojetí adekvátnosti viz výše) byla zcela zřejmá, tedy že potenciální škůdce si velmi dobře musel být vědom rizikovosti svého počínání, tedy mohl velmi dobře předvídat, že jeho jednání může vést k určitému škodlivému následku. Přeneseno do kontextu řešeného sporu, nebylo-li ani podezření na cévní mozkovou malformaci, neboť pro zdravou ženu není zvýšení tlaku kritické a život ohrožující, pak nastalá komplikace vedoucí ke smrti N. K. není obvyklým následkem daného stavu a nebyla predikovatelná. V předestřeném pojetí by tudíž nemohla případná protiprávnost jednání lékařů (tu odvolací soud zcela jednoznačně nevysslovil), která by jí nedala 50% šanci na přežití, být adekvátní příčinou ani v probabilisticko-proporcionálním pojetí.

27. Tímto závěrem velkého senátu je překonán právní názor vyslovený v již citovaném rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 41/2017](#), podle něž snížil-li zjištěný postup odborného zdravotního personálu *non lege artis* šanci postižené pacientky na přežití, šlo (bez ohledu na dovozené procentní vyjádření tohoto snížení) o zásah do jejích osobnostních práv, který ovlivnil i samotný fatální výsledek tohoto léčení, a zasáhl tak do osobnostních práv pozůstalých osob.

28. V obecné rovině však nelze vyloučit, že porušení povinnosti postupovat *lege artis* může s ohledem na provázanost poskytovaných zdravotních služeb s nanejvýš osobní sférou každého jedince vést (nehledě na to, zda ve výsledku dojde k újmě na zdraví) k nejistotě, útrapám, psychickému strádání v důsledku neúměrného znejistění apod., nepřiměřeně narušujícím soukromí či integritu tímto postupem zasažené osoby, a to nad rámec útrap spojených se samotným zdravotním problémem, jeho diagnostikou a léčbou, což by (podobně jako například nedostatečné poskytnutí informací zdravotnickým zařízením – srov. více rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2018, sp. zn. [25 Cdo 4162/2017](#)) případně mohlo vést ke vzniku újmy v podobě zásahu do osobnostních práv takto dotčené osoby ve smyslu § 11 obč. zák. Tento závěr podporuje vývoj právní úpravy prohlubující autonomii pacienta a jeho specifická práva, podstatně rozšířená zejména zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, účinným od 1. 4. 2012. Právě z práva pacienta na určitý standard zacházení při provádění lékařských zákroků by bylo možno dovodit existenci specifického nároku označitelného za nárok ze ztráty šance na vyléčení, jestliže došlo k postupu *non lege artis*, avšak přesné důsledky z hlediska tradičních nároků nejsou dostatečně přesně určitelné. I když nelze spolehlivě doložit vztah příčinné souvislosti k jednotlivým dílčím nárokům vyjmenovaným v § 444 až 449 obč. zák., není vyloučen zásah do osobnostních práv pacienta tím, že mu nebyla poskytnuta odborná péče na náležité úrovni a on tím byl zasažen na nejcennější hodnotě, již je lidské zdraví, a musí se vnitřně vypořádat s tím, že byl zbaven možnosti dosáhnout uzdravení či dosažení předpokládaného zdravotního stavu. Jde o ryze osobnostní nárok nemajetkové povahy, odlišný od uvedených dílčích nároků. V tomto směru tedy dovolací soud akceptuje závěry nálezu Ústavního soudu sp. zn. [IV. ÚS 3416/20](#), to ovšem pouze ve vztahu k osobě pacienta, nikoliv k

osobám dalším, to znamená vůči tzv. druhotným obětem, jimiž jsou v dané věci všichni žalobci. Vzhledem k tomu, že osobnostní práva tohoto typu nepodléhají podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 dědění, nemohli žalobci získat aktivní legitimaci k uplatnění takového nároku ani jinou cestou.

29. Lze uzavřít, že na zavázání poskytovatele zdravotní péče k náhradě škody bez dostatečně zřejmé příčinné souvislosti jednání se škodlivým následkem coby jedné z podmínek obecné odpovědnosti ve smyslu § 420 obč. zák. by bylo možné pohlížet jako na ukládání povinnosti bez náležitého zákonného podkladu (k extenzivnímu či analogickému výkladu zákonných norem přitom soud neshledal důvody), vymykající se systémové koncepci institutu náhrady škody a přesouvající jej bez náležitého opodstatnění do roviny zcela hypotetické a spekulativní. Specifický osobnostní nárok pacienta charakterizovaný v předchozím odstavci je pak vázán jen na osobu, již byla neodpovídajícím způsobem poskytována lékařská péče, proto k jeho uplatnění nejsou dovolatelé oprávněni. Rozhodnutí odvolacího soudu tudíž ob stojí jako správné a Nejvyšší soud dovolání zamítl podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.